

Patiënt zelfbewuster en banger voor medicijnen

De Nederlandse psychiater staat over het algemeen positief tegenover de vele publiciteit die de laatste jaren aan zijn vak wordt besteed. Een aantal gevolgen die hij in zijn praktijk waarneemt zijn: kritischer/zelfbewuster houding van de patient/client, meer vraag naar gesprekstherapie, een groter huiver voor medicijnen, toegenomen angst voor de psychiatrische inrichting, meer vraag naar ambulante hulp en ook wel minder vertrouwen in en minder zelfvertrouwen bij de psychiater.

Dat zijn, in een korte samenvatting, de voornaamste uitkomsten van een rondvraag onder de 900 leden van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie, ingesteld door de werkgroep publiciteit van deze vereniging. De samenvatting is gebaseerd op de 174 antwoorden die de werkgroep ontving. Omdat het onderzoekje uit zeven nogal open vragen bestond, kunnen de uitkomsten slechts als indrukken gehanteerd worden, niet als onbetwistbare gegevens. De vraag hoe positief of negatief men oordeelde over de vele publiciteit van de laatste tijd, werd door 63 procent van de 174 beantwoorders met overwegend of zeer positief beantwoord. Even positief als negatief toonde zich 25 procent, overwegend of zeer negatief reageerde 12 procent. Of er verschillen zijn naarmate iemand bijvoorbeeld in een inrichting of als vrijgevestigd zenuwarts werkt is nog niet nagegaan.

Als voornaamste reden voor hun positieve houding voerden die respondenten aan dat de taak en de plaats van de psychiater in de samenleving door alle publiciteit evenwichtiger en normaler werd gemaakt. 'Hij komt uit zijn ivoren toren', 'kritiek komt zijn werk ten goede', 'hij daalt af van een troon' waren enkele losse uitspraken.

Velen gaven aan dat de patient het hulpvragen gewoner gaat vinden, minder 'gek', dat men zich minder schaamt voor zijn vraag.

De negatief oordelende psychiaters lijken eerder getroffen te zijn door het feit dat het vertrouwen in de kundigheid meer wordt betwijfeld. Een enkeling voerde aan dat daarmee tevens zijn zelfvertrouwen wordt ondermijnd. Vele psychiaters (zowel negatief

* Uitslag van een rondvraag ingesteld door de werkgroep publiciteit van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie. Namens de werkgroep uitgebracht door W. Geradts.

als positief oordelenden) voerden aan dat de meer zelfbewuste houding van het publiek hun meer tijd kost — tijd om hun behandeling toe te lichten, tijd om bezwaren tegen aanvankelijk gewantrouwde behandelingsvormen weg te nemen.

Een van de gevolgen die de psychiaters het meest noemen is het toegenomen wantrouwen tegen medicijngebruik bij het publiek. Dat uit zich in verzet tegen enkel-medicinale behandelingsvormen, in een nadrukkelijke vraag om meer gesprekstherapie en soms in het abrupt weggooien van medicijnen. Vele van de ondervraagde psychiaters geven aan dat ze de afweer tegen medicijnen thans veelal te ongenueanceerd vinden. Een van de meest uitgesproken wensen is dan ook meer voorlichting over het werkelijke nut van medicijnen te bedrijven.

Enkele psychiaters noemen met name hoe ze na een bepaalde t.v.-uitzending over psycho-farmaca aanzienlijk overwerk moesten verrichten om patienten weer in evenwicht te krijgen die zonder meer het innemen van medicijnen gestaakt hadden met nogal ontredende gevolgen. Juist ook wanneer medicijnen voorgeschreven worden, lijkt tegenwoordig meer tijd nodig om de patient het nut uit te leggen. De patient vraagt meer naar bijwerkingen en ingeval van zwangerschap bijvoorbeeld naar mogelijke gevolgen voor het kind. Zoals gezegd beoordeelt een meerderheid van de psychiaters de publieke houding in principe toch als positief.

Een aantal respondenten pleit voor voorlichting op het punt van de relatie hulpvrager/hulpgever, gericht op het verduidelijken van wat psychiater en patient ieder voor zich en samen wel of niet kunnen.

Vrij algemeen registreren de antwoordende psychiaters een publieke druk naar meer gesprekstherapie. 'Men meent steeds vaker dat lang praten moeilijkheden ook oplost', aldus een losse uitspraak. De reserve in zo'n uitspraak komt wellicht voort uit teleurstelling over de geringe tijd en mankracht die voor zo'n aanpak beschikbaar is. De antwoorden op dit punt geven wel vaker indicaties voor een vermoeden dat de vraag op dit punt het aanbod voorbij-snelst.

Als een ander duidelijk gevolg van de vele publiciteit, registreren de antwoordende psychiaters een groeiende weerstand tegen op-neming in de psychiatrische inrichting, een enkele maal met de aantekening dat de weerstand ongenueanceerde vormen kan aannemen. Ook neemt blijkens de uitlatingen in het onderzoek de vraag naar ambulante behandeling (behandeling zonder opname, ingepast in het alledaagse leven) toe. Meer voorlichting over de mogelijkheden voor ambulante behandeling is een van de wensen die de psychiaters de werkgroep publiciteit voorlegden. Een minderheid van de antwoordende psychiaters geeft negatieve duidingen aan deze verschuivingen in de vraag. Ze spreken dan van een 'hetze tegen de inrichtingen' van 'te veel bemoeienis van psychologen met patienten', van 'de psychiater die verantwoordelijk hoort te zijn en te blijven'.

Het onderzoekje bevatte ook de vraag welke voorbeelden van pu-

bliciteit men hoog of laag schatte. Vrij veel genoemde laaggeschatte staaltjes zijn de Dennendal-affaire en het optreden van de psychiater Foudraine op de t.v. Inzake de Dennendal-affaire is niet duidelijk of men de zaak zelf dan wel de berichtgeving over Dennendal bedoelt. Foudraine wordt enkele malen kwalijk genomen dat hij zich ongenueanceerd tegen zijn kollega's heeft afgezet.

De dunk van psychiaters over journalisten is globaal geschat even vaak goed als slecht, althans in de antwoorden bij deze rondvraag. Sommigen noemen de journalist niet echt geïnteresseerd maar uit op sensatie — anderen daarentegen melden dat ze uitstekend uitkomen met journalisten, mede op grond van eigen openheid. Hier en daar wordt een verschil in verwachting nuchter genoteerd: de journalist heeft meer oog voor zijn belang op korte termijn: zijn berichtgeving — de psychiater voor zijn belang op langere termijn: de beeldvorming rondom zijn helpen. Enkele antwoordenden pleiten voor het inschakelen van 'tolken' tussen psychiater en journalist.

Een algemene opmerking die vrij vaak terugkeert is een pleidooi om de psychiater slechts voor te stellen als iemand die helpt in psychische moeilijkheden en niet als de allesweter of wereldverbeteraar of deskundige in maatschappelijke processen.

De werkgroep publiciteit heeft met zijn rondvraag niet meer beoogd dan een indruk te ontvangen van wat er in psychiatrische kring leeft nopens publiciteit. Ze is van plan in de eerste plaats een service- en adviesmogelijkheid op te bouwen ten dienste van psychiaters met publicitaire vragen. De andere wensen, bijvoorbeeld voorlichting over medicijnen, over de verhouding hulpvrager/hulpverlener worden nader bekeken op uitvoerbaarheid. De werkgroep publiciteit staat onder voorzitterschap van dr. Hustinx en telt behalve enkele psychiaters ook publicisten.